

مقدمه

در صورتی که اگر در اولین سال کاشت، به درختان فرم و شکل مطلوب داده شده و تربیت شوند و با ادامه رشد به طور منظم و مداوم هرس شوند، قادر خواهیم بود که با ایجاد یک چارچوب محکم و مناسب امکان باروری سالیانه همراه با کیفیت مطلوب را فراهم نماییم، بنابراین لزوم اجرای صحیح عملیات تربیت جهت ایجاد شکل و فرم مناسب و انجام هرس به منظور باردهی منظم و مطلوب ضروری است. با توجه به عادت گلدهی، نوع شاخه و خصوصیات رشدی در هر یک از گونه‌های درختان میوه، روش‌های مختلفی برای هرس درختان میوه به کار می‌رود.

هرس

قطع کامل یا جزئی از قسمت‌های درخت شامل شاخه، ریشه، پوست، برگ، گل و میوه و به منظور تحت تاثیر قرار دادن رشد و باروری گیاه می‌باشد.

مزایای هرس و هرس نهال (تربیت درختان) به شرح زیر است:

- افزایش اندازه و کیفیت میوه
- تحریک نمو جوانه گل در کل تاج درخت
- حذف شاخه‌های خشک، مزاحم و بیمار جهت حفظ و تامین سلامت گیاه
- کاهش تمایل به سال آوری
- ایجاد شرایط مناسب برای ورود نور و هوا به درون تاج درخت برای کاهش بروز و انتشار بیماری‌ها و آفات و افزایش کیفیت میوه
- تسهیل عملیات باغبانی مثل تنک کردن میوه، محلولپاشی انواع کودها و سمپاشی و برداشت میوه

انواع هرس شاخه

۱- کوتاه کردن شاخه (سرشاخه‌زنی)

در این روش فقط بخشی از شاخه حذف می‌شود. این روش باعث تحریک رشد جوانه‌های باقی‌مانده می‌گردد. در سال‌های اولیه که هرس و تربیت نهال انجام می‌شود، عمل سرشاخه‌زنی برای تشکیل فرم مناسب درخت انجام می‌شود، ولی پس از باردهی سرشاخه‌زنی بسیار کم‌تر انجام می‌شود و بیشتر از حذف کامل شاخه‌ها

استفاده می‌شود. البته در درختی مانند هلو که گل و میوه روی شاخه‌ی یکساله تشکیل می‌شود، سرشاخه‌زنی باعث تحریک رشد شاخه‌های یکساله و تشکیل جوانه‌های بارده برای تامین محصول سال بعد می‌شود، بنابراین برای اطمینان از داشتن جوانه گل کافی در هلو سربرداری سالیانه الزامی است. سرزنی شاخه‌ها می‌تواند موجب تحریک رشد پنج تا هفت جوانه پایینی شود.

۲- تنک کردن شاخه‌ها

در این روش کل شاخه حذف می‌گردد. در درختان سیب و گلابی که گل و میوه بر روی شاخه‌های دوساله و مسنتر تشکیل می‌شود، حذف کامل شاخه انجام می‌شود، زیرا سرشاخه‌زنی رشد شاخه‌های جدید را تحریک کرده و امکان بالغ شدن و تولید اسپوره‌های میوه‌ده به شاخه‌های یکساله داده نمی‌شود.

در درختانی که در اثر سرزنی دچار رشد جارویی شده‌اند باید حذف کامل شاخه انجام شود. برش‌های کوچک و متعدد نسبت به برش‌های بزرگتر رشد را بیشتر تحریک می‌کنند. در صورت انجام سرشاخه‌زنی و جارویی شدن بهتر است شاخه از کنار یک شاخه ضعیف حذف گردد.

۳- زخم‌زنی و خم کردن شاخه

زخم‌زنی و یا خم کردن شاخه نیز از جمله انواع هرس است. زخم‌زنی پوست باعث قطع شدن آوندهای آبکش می‌شود. باید توجه شود که اگر زخم‌زنی در بالای جوانه صورت گیرد، مانع رسیدن شیره پرورده کافی به جوانه شده و در نتیجه باردهی کم شده و بازو اضافه می‌شود. به این عمل ناچینگ (Notching) گفته می‌شود. در صورتی که زخم‌زنی در زیر جوانه انجام شود، شیره پرورده فراوانی به جوانه رسیده و آن را تبدیل به گل و میوه می‌کند.

خم کردن شاخه باعث شکسته شدن غالبیت انتهایی جوانه شده و اجازه رشد و نمو به جوانه‌های رویشی و بارده پایین دست هم داده می‌شود. به همین دلیل شاخه‌هایی که خم می‌شوند، به بار می‌روند و در صورت باردهی، میزان محصول آن‌ها بیشتر می‌شود. عمل خم کردن شاخه به وسیله بستن سنگ یا وزنه در انتهای شاخه و یا بستن آن به وسیله طناب یا نخ به تنه صورت می‌گیرد.

انواع هرس

هرس روی اندام‌های مختلف گیاه انجام می‌شود. هرس شاخه، هرس ریشه (در مورد هسته‌دارها و نیز برای جوانسازی تاکستان‌ها انجام می‌شود)، هرس برگ (در درخت خرما انجام می‌شود)، هرس گل و میوه از جمله انواع هرس است.

زمان هرس

۱- **هرس زمستانه یا هرس سیاه:** هرس زمستانه از بعد از خزان درختان تا قبل از باز شدن جوانه‌ها در بهار انجام می‌شود و در واقع هرس عمده‌ای است که در درختان میوه انجام می‌شود.

زمان صحیح هرس در درختان هلو می‌تواند در کاهش کوتاهی عمر این درختان موثر باشد. (توصیه می‌شود که این هرس در زمانی که سرمای سخت زمستان به پایان رسید انجام شود).

شکل ۱- هرس زمستانه

۲- **هرس تابستانه یا هرس سبز:** هرس تابستانه از اوایل تا اواخر تابستان انجام می‌شود و به عنوان هرس مکمل در مورد بعضی از درختان میوه از جمله انگور، هلو، انجیر و درختان سیب روی پایه‌های پاکوتاه انجام می‌شود. هرس تابستانه بیش از هرس زمستانه باعث کاهش رشد درخت می‌شود. اثر این هرس کوچک کردن درخت و بالا بردن کیفیت میوه در اثر افزایش نفوذ نور به درخت است. افزایش نفوذ نور در درخت بر انگیزش گل‌های سال بعد نیز اثر مثبت دارد. در سیب‌هایی که دچار غرور می‌شوند، هرس تابستانه باعث تحریک رشد زایشی می‌شود.

هرس درختان

PTMP/SK/R&D/A/ Pruning trees02 /20062022

شکل ۲- هرس سبز

منبع

تاتاری، مریم؛ رهنما، محمود. (۱۳۹۵). تربیت و هرس درختان میوه. اصفهان: سازمان جهاد کشاورزی استان اصفهان

تعاونی پترو تمدن مهام پارس

PTMP/SK/R&D/A/ Pruning trees02 /20062022

